TURINYS

Reg. nr.T2-236
2013.12.10

1. URBANISTINĖ GELEŽIŲ MIESTELIO STRUKTŪRA 4
1.1. Geležių miestelio architektūrinė erdvinė kompozicija 5
1.2. Geležių miestelio kraštovaizdžio morfologinė bei vizualinė struktūra 5
1.3. Geležių miestelio plėtros alternatyvos 6
2. SOCIALINĖ – EKONOMINĖ APLINKA 8
2.1. Alternatyvų aprašymas 9
2.2. Gyventojų skaičiaus prognozė 9
2.2.1.Gyventojų skaičiaus kitimo analizė 10
2.2.2. Gyventojų skaičiaus prognozė 11
2.3. Geležių miestelio teritorijos socialinės - ekonominės aplinkos plėtros prognozė 13
2.4. Geležių miestelio teritorijos būsto plėtros prognozė 16
2.5. Naujų teritorijų poreikis 17
3. GELEŽIŲ MIESTELIO GAMTINĖ APLINKA 19
4. NEKILNOJAMASIS KULTŪROS PAVELDAS 20
4.1. Geležių miestelio raida 21
4.2. Geležių miestelio kultūros paveldas 21
5. GELEŽIŲ MIESTELIO SUSISIEKIMO SISTEMA 21
6. GELEŽIŲ MIESTELIO INŽINERINĖ INFRASTRUKTŪRA 25
6.1. Vandentieka ir vandenvala 26
6.2. Atliekų tvarkymas 27
6.3. Elektros energija 28
6.4. Šilumos ūkis 29
6.5. Telekomunikacijos ir ryšiai 29
6.6. Dujų infrastruktūra 30

1. URBANISTINĖ GELEŽIŲ MIESTELIO STRUKTŪRA

Reg. nr:T2-236
2013.12.10

Geležių miestelis minimas tik nuo XVII amžiaus, augo ir plėtėsi iki II-ojo pasaulinio karo, vėliau tapo centrine kolūkio gyvenviete. Miestelis yra Panevėžio rajono pakraštyje, priklauso Karsakiškio seniūnijai. Geležiuose šiuo metu gyvena apie 414 gyventojų. Miesteliui svarbiausi yra ryšiai su Panevėžiu, Karsakiškio ir Tiltagalių miesteliais.

Miestelyje yra keturios svarbiausios gatvės. Varpo gatvė yra centrinė miestelio ašis, einanti pietų-šiaurės kryptimi. Miestelio centre gatvė susikerta su kitomis trimis svarbiausiomis gatvėmis – Parko, J.Stasiūno ir Šviesos. Taip pat miestelyje yra Atgimimo, Bijūnų ir Vilties gatvės, kurios pagerina susisiekimo tinklo rišlumą ir tarnauja kaip papildomos vietinės reikšmės gatvės.

Geležių miestelio plotas pagal šiuo metu galiojančias administracines ribas yra 77 ha, iš kurių apie 90% sudaro įregistruoti žemės sklypai. Didžioji šios teritorijos dalis yra naudojama kaip žemės ūkio teritorija.

Pagal Valstybinio Nekilnojamojo turto registro duomenis ir faktinį žemės naudojimą Geležių miestelyje yra apie 48% kitos paskirties žemės sklypų (likusi dalis – žemės ūkio žemė ir gatvių užimama teritorija) - gyvenamosios teritorijos, visuomeninės paskirties objektų teritorijos, komercinės paskirties objektų teritorijos, bendro naudojimo teritorijos ir atskirieji želdynai.

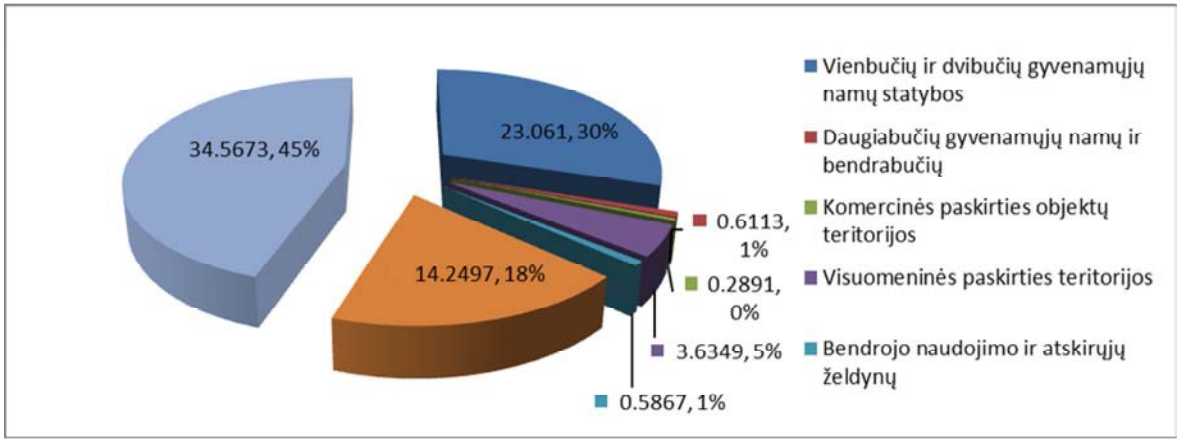

1.1 pav. Geležių miestelio teritorinis balansas

Teritorinis miestelio balansas rodo, kad kaip ir daugelyje panašaus dydžio miestelių dominuoja neįsisavinta miesto funkcijoms žemė, kuri naudojama žemės ūkiui. Iš įsisavintos žemės didžiausią dalį sudaro vienbučių gyvenamųjų namų, sodybinio užstatymo morfotipo teritorijos. Miestelyje daug teritorijos skirta visuomeniniams objektams, taip yra todėl, kad labai didelė teritorija priklauso mokyklai. Nors pagal teritorinį balansą šie objektai užima pakankami didelę teritorijos dalį, tačiau pagal visuomeninių ir komercinių objektų skaičių, miestelyje šių

objektų labai trūksta.

Reg. nr:T2-236
2013.12.10

Miestelyje yra 122 vienbučiai gyvenamieji namai, 1-2 aukštų, sodybinio užstatymo tipo, turintys nuo 8 iki 20 arų žemės sklypus, dažniausiai su ūkiniais pastatais sklypo gale. Žemės sklypai suformuoti pailgi, siauruoju galu prisišlieję prie gatvių. Pastatai atitraukti nuo su gatve besiribojančios sklypo ribos vienodais ar panašiais atstumais (nuo 6 iki 10 m).

Taip pat yra 4 daugiabučiai pastatai ar bendrabučiai – dviejų aukštų, pagal tipinius projektus statyti mūriniai namai, laisvo užstatymo tipo, atitraukti nuo gatvės. Sklypai prie jų nėra suformuoti, išskyrus Geležių pagrindinės mokyklos bendrabutį, kuris turi bendrą su mokykla žemės sklypą.

1.1. Geležių miestelio architektūrinė erdvinė kompozicija

Geležių miestelio architektūrinę erdvinę kompoziciją formuoja spindulinis gatvių tinklas su pagrindine Varpo gatve, einančia tiksliai pietų-šiaurės kryptimi. Palei pagrindinę miestelio sankryžą (Varpo, Šviesos, J.Stasiūno ir Parko gatvių sankryža) grupuojasi svarbiausi visuomeniniai miestelio objektai – bažnyčia, biblioteka, kultūros centras, prekybos centras, netoliese yra ir mokyklos pagrindinis pastatas. Gatvių erdves formuoja eilėmis augantys medžiai, kurie kartu su parku sudaro natūralios aplinkos įspūdį miestelio teritorijoje.

Kompoziciškai išsiskiria trys teritorijos tipai:

- centrinė miestelio dalis apima mažo užstatymo intensyvumo komercinius, visuomeninius objektus ir gyvenamąsias teritorijas, su dominuojančiu bibliotekos ir bažnyčios pastatais bei kitais prie pagrindinės sankryžos esančiais visuomeniniais objektais. Ši miestelio dalis turi kompozicinį savitumą, nors reikalauja tolesnio vystymo;
- miestelio sodybinio užstatymo gyvenamieji kvartalai – monofunkcinė gyvenamųjų sodybinio mažaaukščio užstatymo pastatų teritorija, kompozicinio išskirtinumo neturi, tačiau gatvių erdvės suformuotos medžių eilėmis;
- miestelio laisvo užstatymo daugiabučių namų blokai neturintys išskirtinumo, bet pakankamai gerai sutvarkyti ir prižiūrimi, jie sudaro didesnio miestelio įvaizdį.

1.2. Geležių miestelio kraštovaizdžio morfologinė bei vizualinė struktūra

Geležių miestelis ir jo apylinkės nepasižymi išraiškingu reljefu. Gamtinę aplinką šiek tiek pagyvina miško parkas ir miško masyvai. Taip pat yra vandens telkinys, tinkamas vietinių gyventojų rekreacijai. Palei miestelio rytinę ir pietinę ribą yra susidariusi nežymi dauba su prakastu melioracijos grioviu. Toliau už miestelio ribos, pietvakarių kryptimi joje yra išžvalgyta

naudingųjų iškasenų teritorija – durpynas. Dauboje esanti miestelio dalis nėra tinkama prioritetinei intensyviai plėtrai dėl aukšto gruntinio vandens lygio, ją tikslingiau būtų naudoti kaip ir iki šiol – tausojančiam žemės ūkiui.

Reg. nr:T2-236
2013.12.10

Miestelio vizualinė dominantė yra Šv. Juozapo bažnyčia. Miestelio morfologinė struktūra yra nevientisa – išsiskiria du vyraujantys tipai – sodybinis užstatymas su 1-2 aukštų mūriniais ir mediniais namais ir laisvo planavimo mokyklos teritorija bei daugiabučių gyvenamųjų namų teritorijos su stambesniais pastatų tūriais 2-3 aukštų pastatais su plokščiais stogais. Galima būtų išskirti ir bažnyčios pastato – dominantės morfotipą, bet tai vienintelė vieta, kurioje yra tokio tipo užstatymas. Jeigu nagrinėti platesnę teritoriją, prie miestelio esantis privatizuotas ir veikiantis pramonės – sandėliavimo - komercinis kompleksas pasižymi gamybinėms ir sandėlių teritorijoms būdingu užstatymu su stambiais pastatų tūriais, aukštomis technologinėmis konstrukcijomis (grūdų elevatoriai, saugyklos ir kt.).

Teritorijos planinę kompoziciją formuoja pagrindinė sankryža su spinduliais nuo jos einančiomis pagrindinėmis gatvėmis. Gatvių tinklas yra labai gerai išvystytas ir nereikalauja tobulinimo ar papildomų jungčių. Ne visų gatvių perimetrai yra pilnai užstatyti, daug kur yra tuščių tarpų, tai ypač juntama prie miestelio centrinės sankryžos, kur galėtų būti pastatytas architektūrinis akcentas – aukštesnis nei 2 aukštų ar išskirtinės architektūrinės stilistikos pastatas, paminklas ar kitoks miestelio identitetą sustiprinantis kompozicinis elementas.

1.3. Geležių miestelio plėtros alternatyvos

Geležių miestelis teritoriškai gali plėstis pietų, rytų kryptimis su gyvenamosiomis teritorijomis, o vakarų kryptimi galima pramonės ir verslo teritorijų plėtra. Tačiau pagal dabartines plėtros tendencijas, planuojamu 20 metų periodu miesteliui užtektų plėstis į vidines neįsisavintas teritorijas.

Miesto centrinei daliai ir parkui reikia infrastruktūros ir gerbūvio atnaujinimo. Miestelio centrinėje dalyje galima ir didesnė funkcinė įvairovė, būtina sukurti daugiau darbo vietų ir nesumažinti traukos objektų skaičiaus.

Perspektyvi plėtrai yra ir pramonės teritorija, esanti prie Šviesos gatvės. Galima šios teritorijos konversija į komercinės, pramonės-sandėliavimo paskirties objektų ar kitai aktyviai veiklai.

Miestelio plėtros koncepcijai buvo pasiūlytos dvi plėtros alternatyvos:

1. Koncentruotos plėtros. Plėtra sutelkiama neįsisavintose miestelio teritorijose, kuo arčiau esamo miestelio centro. Formuojamas ir stiprinamas susidaręs miestelio paslaugų ir aptarnavimo objektų tinklas, neišsklaidant šių objektų, o koncentruojant juos. Centrinės sankryžos teritorijoje

siūloma vieta kompoziciniam akcentui, sustiprinsiančiam miestelio indentitetą. Miestelio riba keičiama, atsisakant šiaurinės teritorijos dalies, nepatenkančios į visuomeninių ir komercinių objektų aptarnavimo zonas.

Reg. nr:T2-236
2013.12.10

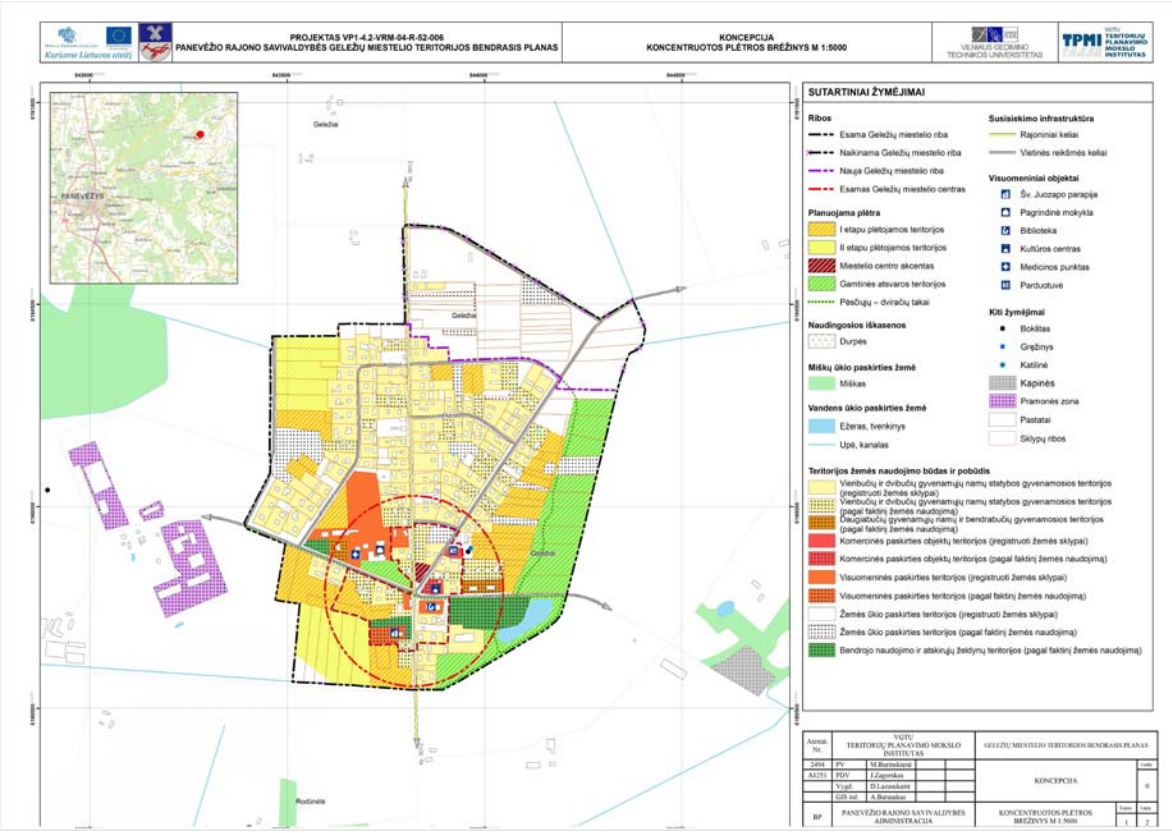

1.2 pav. Koncentruotos plėtros alternatyvos principinė schema

2. Dispersiškos plėtros. Plėtra išsklaidoma - siūlomos dvi miestelio plėtros kryptys – šiaurės rytų ir vakarų link verslo teritorijos. Siūloma formuoti du naujus pocentrius su komerciniais paslaugų objektais. Prie miestelio siūloma prijungti verslo teritoriją. Šis plėtros modelis būtų labiau tinkamas spartaus ekonominio augimo metu, tačiau dabartinė situacija ir miestelio ateities plėtros prognozė lemia, kad šis plėtros variantas atmetamas kaip perteklinis ir neprisidėsiantis prie urbanistinės aplinkos tvarumo.

Reg. nr. T2-236
2013.12.10

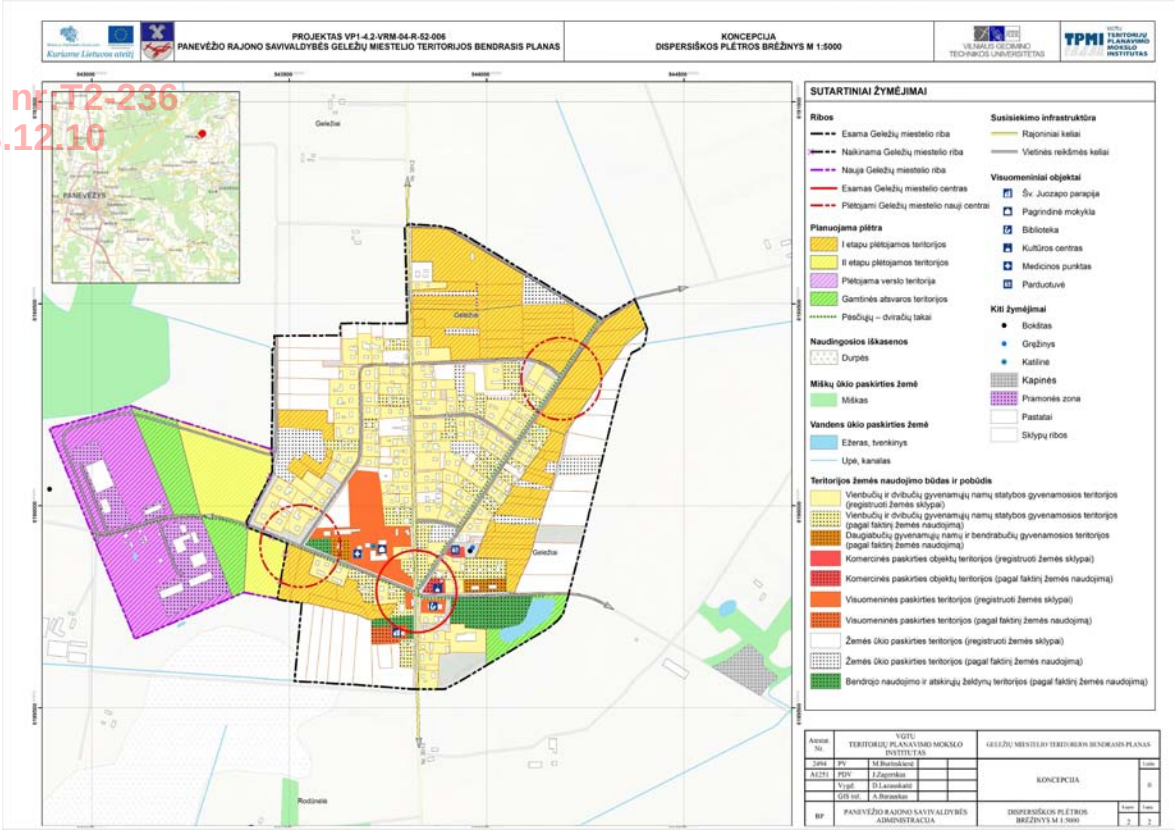

1.3 pav. Dispersiškos plėtros alternatyvos principinė schema

2. SOCIALINĖ – EKONOMINĖ APLINKA

2.1. Alternatyvų aprašymas

Reg. nr:T2-236
2013.12.10

Pagrindinis Bendrojo plano koncepcijos socialinės – ekonominės dalies tikslas – suplanuoti Geležių miestelio socialinių - ekonominių veiklų plėtrą ilgalaikėje perspekyvoje.

Geležių miestelio urbanistinės plėtros koncepcijoje siūlomos **Koncentruotos** ir **Dispersiškos plėtros** alternatyvos.

Koncentruotos plėtros atveju būtų labiau koncentruojamasi į centrinės miestelio dalies socialinės – ekonominės aplinkos objektų (komercinių, visuomeninių, pramonės ir sandėliavimo objektų) sutvarkymą, rezervuojant teritorijas naujų įrengimui. Investuojant į šių objektų teritorijų inžinerinės bei susisiekimo infrastruktūros gerinimą, tvarkant aplinką būtų kuriamas intensyvesnis miestelio centro funkcinis išnaudojimas. Tai leistų didinti paslaugų prieinamumą, būtų sudaromos palankesnės sąlygos vystytis verslui, naujų darbo vietų kūrimui, ko pasekoje didėtų miestelio ekonominis potencialas. Ši miestelio plėtros alternatyva užtikrintų tikslinių paslaugų koncentravimą miestelio centrinėje dalyje, tačiau apribotų nuo centro nutolusiose teritorijose susisiekimo bei inžinerinių objektų įrengimą, kas optimistinėje perspektyvoje ribotų šių teritorijų gyventojų socialinės-ekonominės gerovės vystymą (būsto kokybės gerinimo – naujo(-ų) gyvenamojo(-ųjų) kvartalo(-ų) statyba). Šios plėtros įgyvendinimas ekonomiškai patrauklus dėl esamų miestelio resursų ir jau funkcionuojančios susiklosčiusios funkcinės struktūros panaudojimo galimybės.

Dispersiškos plėtros alternatyva orientuota į miestelio plėtrą su galimybe perspektyvoje vystyti aplinkines teritorijas miestelio socialinės-ekonominės gerovės vystymui. Ši plėtros alternatyva, esant optimistinėms gyventojų skaičiaus kaitos prognozėms, leistų derinti verslo, socialinės infrastruktūros plėtros, gyvenimo kokybės gerinimo aspektus. Toks planavimas leistų atnaujinti ne tik miestelio centrą kaip ir pirmosios alternatyvos atveju, bet ir nuo centro nutolusias teritorijas. Šis plėtros modelis būtų labiau tinkamas spartaus ekonominio augimo atveju. Tačiau dabartinės situacijos analizė ir miestelio ateities plėtros prognozės lemia, kad dispersiškos plėtros variantas atmetamas kaip perteklinis.

Siūloma įgyvendinti **koncentruotą alternatyvą**, kuri numato derinti verslo, socialinės infrastruktūros plėtros ir gyvenimo kokybės gerinimo aspektus ir įvairiapusę miestelio plėtrą, bandant suderinti kuo daugiau įvairių plėtrą lemiančių faktorių ir vystyti miestelio struktūrą, vadovaujantis darniosios plėtros principu: užtikrinti gerą būtiniausių paslaugų prieinamumą, aukštą gyvenamosios aplinkos kokybę, darbo vietų pasiekiamumą, viešųjų ir poilsio erdvių prieinamumą gyventojams.

2.2. Gyventojų skaičiaus prognozė

2.2.1.Gyventojų skaičiaus kitimo analizė

Reg. nr:T2-236
2013.12.10

Geležiuose 2012 m. gyveno 414 gyventojų. Panevėžio rajono savivaldybės ir Geležių miestelio gyventojų skaičiaus 2007—2012 metais atsispindi 2.1 lentelėje.

2.1. lentelė. Gyventojų skaičiaus Geležių miestelyje ir Panevėžio rajone, 2007-2012 m

Metai	Geležių mst. gyv.sk.	Metinis prieaugis, proc.	Panevėžio rajono saviv. gyv. sk.	Metinis prieaugis, proc.
1	**2**	**3**	**4**	**5**
2007	388		43088	
2008	401	+3,2	42948	-0,3
2009	399	-0,5	42680	-0,6
2010	403	+1,0	41869	-1,9
2011	396	-1,7	38793	-7,3
2012	414	+4,4	38424	-1,0
	Vidutinis metinis	**+1,3**		**-2,2**

Iš lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad tiriamuoju laikotarpiu 2007-2012 m. Geležiuose gyventojų skaičius nuolat svyravo, bet svyravimai nedideliame intervale. Maksimalus gyventojų skaičius užfiksuotas 2012 m. – 414 gyventojai, tuo tarpu minimalus 2007 m. – 388 gyventojai, tai yra 6 proc. mažesnis nei gyvena dabar. Panevėžio rajono miesto gyventojų skaičiaus kitimas yra -2,2 proc. per metus. Tuo tarpu Geležiuose nuolatinio gyventojų skaičiaus mažėjimo nėra, gyventojų skaičius svyruoja nuo -0,5 proc. iki +4,4 proc. per metus. Šios gyventojų skaičiaus kitimo tendencijos matyti santykinio gyventojų kitimo grafike (2.1 pav.). Jame dviejų teritorijų 2007 m. gyventojų skaičius sąlyginai laikomas vienetu.

Reg. nr:T2-236
2013.12.10

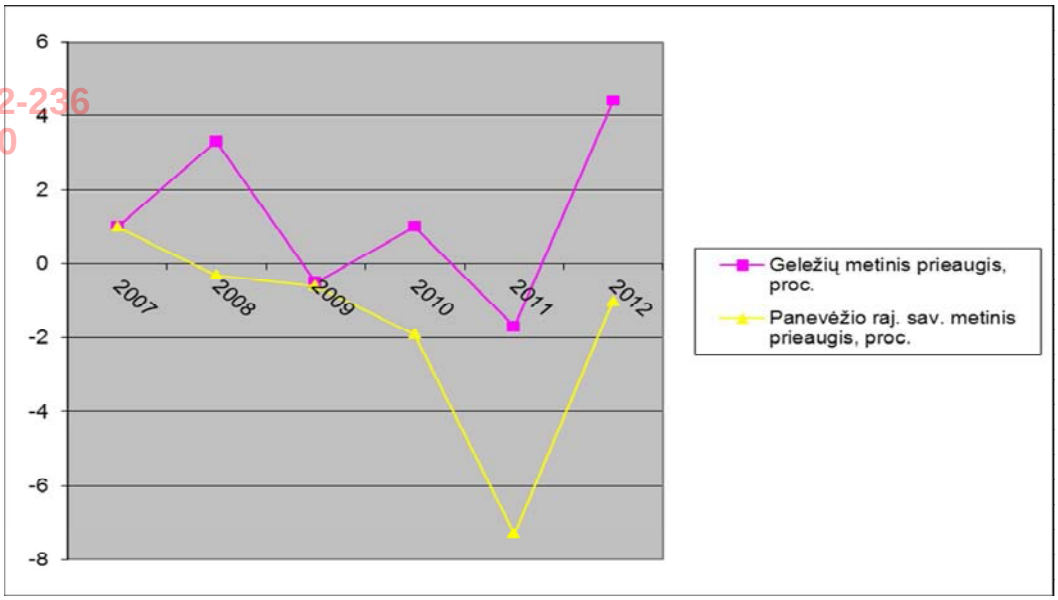

2.1. pav. Panevėžio rajono ir Geležių miestelio santykinio gyventojų skaičiaus kitimas 2007-2012 m.

Taigi, Geležiuose gyventojų skaičius kinta, stebimas nedidelis gyventojų skaičiaus augimas, kuris vidutiniškai sudaro 0,013 arba 1,3 proc. per metus. Tačiau Panevėžio rajone ir aplinkinėse teritorijose akivaizdi gyventojų skaičiaus mažėjimo tendencija. Gyventojų skaičiaus mažėjimo rodiklis vidutiniškai per metus sudaro -0,022 (arba -2,2 proc.). Mažai tikėtina, kad Geležių miestelyje gyventojų skaičiaus augs, juolab, kad nuo 2001 m. stebimas akivaizdus Lietuvos gyventojų skaičiaus mažėjimas.

2.2.2. Gyventojų skaičiaus prognozė

Vienas pagrindinių klausimų planuojant teritorijas yra būsimų gyventojų skaičiaus numatymas. Prognozės negali remtis deterministiniu matematiniu metodu, nes nėra ir negali būti jokio pastovaus ilgesnio laiko gyventojų kitimo dėsnio. Žmonių populiacija yra veikiama labai daug socialinių, ekonominių, globalinių, gamtinių ir kitų veiksnių, kurių poveikio žmogaus elgsenai matematiškai aprašyti neįmanoma. Žmonių populiacijai sunkiai pritaikomi kitų biologinių rūšių populiacijų dėsniai. Dėl tų pačių priežasčių nepasiteisina ir statistiniai metodai. Prognozuojant gyventojų skaičiaus kitimą tenka remtis empirinėmis prielaidomis ir ieškoti matematinės funkcijos gyventojų skaičiaus kitimo aprašymui.

Prognozė buvo atlikta vadovaujantis visuotinai pripažintais ekstrapoliaciniais metodais, iš anksto pasirenkant gyventojų skaičiaus prieaugio rodiklį ar numatomą jo kitimą. Prognozei panaudota eksponentinė funkcija, kuri pradiniuose etapuose mažai skiriasi nuo tiesinės, tačiau, priešingai negu tiesinė, neleidžia neigiamo gyventojų skaičiaus.

Reg. nr:T2-236
2013.12.10

Prognozuojant buvo išnagrinėti trys variantai:

1. Pesimistinis;
2. Labiausiai tikėtinas;
3. Optimistinis.

Pesimistinio scenarijaus atveju buvo pasirinkta, kad gyventojų prieaugis bus neigiamas ir artimiausiu 20 metų laikotarpiu sudarys kiek daugiau kaip pusę maksimalaus metinio dabartinio 2007-2012 m. gyventojų mažėjimo tempo (-1,73 %) ir sieks vidutiniškai 0,86% per metus, tai yra vidutinis mažėjimo rodiklis sudarys 3,6 per metus. Toks gyventojų skaičiaus mažėjimo rodiklis buvo pasirinktas įvertinus, kad dabartinį gyventojų skaičiaus mažėjimą lėmė šio vystymosi laikotarpio ekonominiai sunkumai bei jų pasekmės. Šiuo metu ekonomika stabilizavosi, stebimi ekonomikos augimo požymiai. Dėl šios priežasties dabartinio trumpalaikio gyventojų skaičiaus kitimo rodiklio (–1,73 %) naudojimas ilgesnio periodo prognozei nėra pagrįstas. Pagal šį pesimistinį scenarijų 2033 m. pradžioje Geležiuose turėtų gyventi 342 gyventojai. Gyventojų skaičiaus kitimas pavaizduotas 2.3 pav. 1 kreivėje (pažymėta mėlina spalva).

Pesimistinio scenarijaus prognozė gali būti vertinama tik kaip tam tikras teorinis įvertis, nes nuolatinio gyventojų mažėjimo tendencija reikštų gyventojų smarkų sumažėjimą per tam tikrą, pakankamai ilgą laiko tarpą ar net visišką miestelio sunykimą per pakankamai ilgą laiko tarpą.

Labiausiai tikėtino scenarijaus pagrindu priimta, kad ateinančius šešerius metus gyventojų skaičiaus vidutinis mažėjimo rodiklis sudarys -0,82 per metus, tai yra 2019 m. pradžioje miestelyje gyvens 409 žmonės. O po šešerių metų gyventojų mažėjimo tempai bus mažesni ir sudarys vidutiniškai - 0,57 per metus, todėl daroma prielaida, kad 2033 m. pradžioje Geležiuose gyventojų skaičius sieks 401 asm. Šio scenarijaus rezultatai pavaizduoti 2.2 pav. 2 kreive (raudonos spalvos kreivė).

Pagal optimistinį scenarijų galima būtų numatyti palaipsninį ekonominės situacijos gerėjimą ir nežymų metinį gyventojų didėjimą. Scenarijaus pagrindu priimta, kad ateinančius šešerius metus gyventojų skaičiaus didėjimo koeficiantas sudarys vidutiniškai 0,5 per metus, tai yra 2019 m. pradžioje Geležiuose gyvens 417 žmonių. O po šešerių metų gyventojų skaičiaus didėjimo koeficiantas bus aukštesnis ir sudarys vidutiniškai 0,92 per metus. Pagal šį scenarijų 2033 m. pradžioje numatomas 430 gyv. skaičius. Optimistinės prognozės rezultatai pavaizduoti 2.2 pav.3 kreive (geltonos spalvos kreivė).

Reg. nr:T2-236
2013.12.10

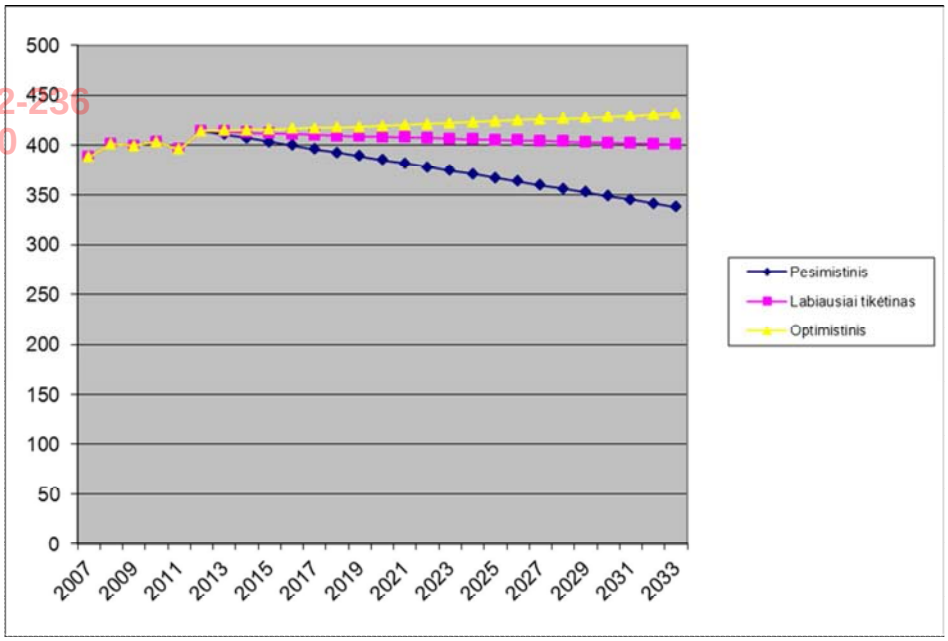

2.2 pav. Geležių miestelio gyventojų skaičius kitimo prognozės iki 2033m.

2.3. Geležių miestelio teritorijos socialinės - ekonominės aplinkos plėtros prognozė

Geležių miestelio socialinės - ekonominės aplinkos vystymosi kryptys ir perspektyvos yra neatsiejamos nuo bendrų Panevėžio rajono ir Lietuvos vystymosi tendencijų. Gyvenamosios vietovės socialinės aplinkos kokybė yra svarbus veiksnys, leidžiantis užtikrinti miestelio gyventojų fizinį ir psichologinį komfortą bei sumažinti gyventojų migraciją į didžiuosius šalies miestus ir užsienio valstybes. Rajono savivaldybė imasi veiksmų, kad sumažinti neigiamas ekonomikos nuosmūkio pasėkmes, padidinti gyventojų užimtumą bei pakelti pajamų ir vartojimo išlaidų lygį. Problemoms spręsti vykdomos socialinės pertvarkos, siekiant sumažinti skurdą, užtikrinti slaugos ir sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą, stiprinti vaikų teisių apsaugos ir šeimos institucijas ir kt.

Vadovaujantis miestelio esamos būklės analizės išvadomis ir miestelio plėtros bei gyventojų skaičiaus prognozėmis galima išskirti socialinės – ekonominės aplinkos vystymo kryptis ilgalaikėje perspektyvoje.

Įgyvendinant koncentruotą plėtrą bus skatinamas infrastruktūros ir gerbūvio atnaujinimas, naujų pramonės bei komercinių objektų plėtra, stiprinant miestelio centrą ir kuo intensyviau išnaudojant nuo centro nutolusias neužstatytas miestelio teritorijas. Koncentruota alternatyva numato didelį dėmesį skirti miestelio bendro naudojimo erdvių, gamtinių elementų su jas aptarnaujančia infrastruktūra bei rekreacinės paskirties objektų plėtrai.

Reg. nr:T2-236
2013.12.10

Dispersiškos plėtros atveju numatomos galimybės formuoti papildomus lokalinius centrus, labiau nutolusius nuo miestelio centro, nepažeidžiant nuo miestelio atokiau esančių saugomų teritorijų ir kraštovaizdžio.

Socialinės aplinkos gerinimui centrinėje miestelio dalyje didesnis dėmesys skiriamas viešųjų erdvių ir pastatų atnaujinimui, užtikrinant didesnę visuomeninių objektų funkcinę įvairovę, naujų traukos objektų kūrimui, inžinierinės ir susisiekimo sistemos kūrimui bei naujų darbo vietų steigimui.

Geležių miestelyje yra pakankamai daug sričių, kurios reikalauja investicijų ir dėmesio, tačiau prioritetą reikėtų teikti inžinierinės infrastruktūros (geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų šalinimo ir kt.) plėtrai, kas užtikrintų komunalinių paslaugų tiekimo gyventojams kokybę. Paslaugos, išlaikančios darnų santykį su aplinka, sukurs patogią ir kokybišką aplinką gyventi ir dirbti, padidins miestelio patrauklumą, o tai paskatins daugiau jaunų žmonių likti Geležiuose ir čia kurti savo ateitį.

Perspektyvoje prioritetine socialinės apsaugos sritimi miestelyje ir toliau išliks skurdo mažinimas, vaiko teisių apsaugos ir šeimos institucijos stiprinimas. Tikslinga teikti dienos socialinės globos paslaugas rizikos grupės vaikams. Socialinė ir psichologinė pagalba vaikams, rūpinamasi vaikų iš socialinės rizikos šeimų užimtumu, jų atostogų praleidimo galimybėmis padės jiems suformuoti savarankiško gyvenimo įgūdžius.

Socialinės infrastruktūros plėtojimas sietinas su valstybės, savivaldybės biudžeto bei ES paramos lėšų investavimu į socialinių santykių tobulinimą, kas realiai sumažins miestelio gyventojų socialinių grupių pažeidžiamumą, padės atskleisti specifinius poreikius ir užtikrinti gyvenimo kokybės gerėjimą. Socialinės paslaugos turi būti vienodai lengvai prieinamos visiems miestelio gyventojams, todėl būtina didinti pagalbą socialinės rizikos ir socialinę atskirtį patiriantiems žmonėms integruojantis į darbo rinką ir bendruomenės gyvenimą. Vienodas dėmesys visų bendruomenės narių problemoms, socialinės atskirties mažinimas ir integracija yra svarbus patrauklios socialinės aplinkos sukūrimo uždavinys.

Visuomenės sveikatos būklė tiesiogiai įtakoja gyvenimo kokybę, darbo išteklių apimtį ir jų produktyvumą. Geležių miestelio socialinės aplinkos plėtros alternatyvų pagrindiniai tikslai asmens sveikatos priežiūros srityje - užtikrinti kokybišką medicininių paslaugų teikimą, jų prieinamumą visiems miestelio gyventojams, medicinos punkto aprūpinimą modernia medicinine įranga, propaguoti švietėjiškas programas, skatinančias gyventojus periodiškai tikrintis sveikatą.

Viena iš veiksmingiausių priemonių, įtakojančių Geležių miestelio vystymąsi – skatinti vietos bendruomenės iniciatyvas, didinti jų aktyvumą, sudaryti sąlygas visų socialinių grupių atstovams dalyvauti svarstant aktualius miestelio vystymo, infrastruktūros kūrimo bei gyvenimo

kokybės klausimus. Tikslinga sustiprinti partnerystę tarp skirtingų rajono organizacijų, seniūnijos ir miestelio bendruomenės.

Reg. nr:T2-236
2013.12.10

Miestelio ugdymo įstaigos teikiamų paslaugų kokybės gerinimas sietinas su vykdoma mokyklų tinklo pertvarka rajone, pastatų ir materialinės bazės nuolatiniu atnaujinimu, švietimo darbuotojų kvalifikacijos tobulinimu. Įgyvendinant neformaliojo vaikų ugdymo koncepciją, būtina plėsti užklasinę veiklą, didinti vaikų užimtumą ne pamokų metu, skatinant jų užimtumą būreliuose bei aktyvų dalyvavimą rajono mastu organizuojamuose renginiuose.

Miestelio gyventojų sveikos gyvensenos įgūdžių formavimas sietinas su palankių sąlygų aktyviai ilsėtis ir sportuoti sukūrimu. Sukūrus rekreacines zonas ir jas pritaikius bendruomenės poreikiams miestelis taps patrauklus vietos gyventojams ir miestelio svečiams.

Geležių bendruomenės namai ir biblioteka yra svarbiausi miestelio kultūrinio gyvenimo centrai, todėl tikslinga kryptingai remti šių objektų veiklą ir iniciatyvas, investuoti į materialinės bazės stiprinimą, pastatų ir patalpų atnaujinimą, kultūros darbuotojų profesinės kvalifikacijos kėlimą, gyventojų mėgstamų renginių rėmimą ir pan.

Geležių mietelio teritorijoje nėra į saugomų teritorijų valstybės kadastrą įtrauktų saugomų teritorijų, gamtos paveldo objektų, buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų (NATURA 2000). Artimiausios saugomos teritorijos nutolę nuo miestelio, todėl verslo plėtra neturės neigiamų pasekmių saugomų teritorijų aplinkai ir kraštovaizdžiui. Bendrajame plane rekomenduojama koncentruota plėtra, šiuo atveju verslui yra perspektyvi pramonės teritorija, esanti prie Šviesos gatvės, o paslaugų ir aptarnavimo tinklas bus koncentruojamas centrinėje miestelio dalyje. Miestelis galėtų tapti patrauklus mažų įmonių (žemės ūkio produkcijos perdirbimo cechų) kūrimui, amatų plėtrai. Augant vartotojų susidomėjimui ne masinės gamybos, o specifiniais atskirų regionų ar miestelių produktais, pasitelkus šiuolaikines technologijas galima efektyviai gaminti nedidelius produkcijos kiekius ir pateikti į rinką unikalių bei natūralių produktų.

Tikslinga skatinti ir remti smulkių ūkininkų ir kitų miestelio gyventojų iniciatyvas kuriant kaimo turizmo sodybas, inicijuoti gyventojų užimtumą rekreacijos paslaugų srityje. Sukurta kaimo turizmo infrastruktūra sudarys sąlygas pritraukti poilsiautojus į miestelį, tai paskatins maitinimo paslaugas teikiančių įmonių kūrimąsi. Turizmo verslas padidins miestelio ekonomikos įvairovę ir sukurs naujas darbo vietas.

Pasinaudojant ES, valstybės bei rajono savivaldybės lėšomis skatinti miestelio bendruomenę aktyviai dalyvaus projektuose, skirtuose žemės ūkio specialistų ir jaunų ūkininkų mokymui, ūkių modernizavimui, ekologinių ūkių kūrimui, aplinkosaugos priemonių diegimui. Būtina sudaryti sąlygas miestelio gyventojams reikalingų profesinių žinių bei darbo įgūdžių įsigijimui, jų persikvalifikavimui, verslumo ugdymui.

Reg. nr:T2-236
2013.12.10

Eurointegracijos procesas teigiamai paveiks Geležių ekonominę aplinką, nes miestelio konkurencingi ūkio subjektai turės galimybę gauti ES paramą aplinkosaugos priemonėms įgyvendinti, technologiniam atsilikimui sumažinti ir ekonominiam efektyvumui didinti. Taip būtų sudaromos prielaidos padidinti arba išlaikyti esamą gyventojų skaičių ir pakelti miestelio ekonominį potencialą.

2.4. Geležių miestelio teritorijos būsto plėtros prognozė

Atsižvelgiant į plėtros alternatyvas, kasmet didėjantį naudingo gyvenamojo ploto, tenkančio vienam gyventojui, vidurkį visoje šalyje[1] bei ilgalaikę Geležių gyventojų skaičiaus prognozę, būsto plėtros prognozėje nagrinėjami labiausiai tikėtinas ir optimistinis būsto plėtros variantai.

Dėl duomenų trūkumo Geležių miestelio gyventojui tenkantis naudingas gyvenamasis plotas nustatytas apytiksliai, remiantis Panevėžio rajono savivaldybės (toliau: r. sav.) miestui tenkančiu gyvenamojo fondo rodikliu, pateikiamu Lietuvos Statistikos departamento rodiklių duomenų bazėje.

Taikant Panevėžio r. sav. 2011 m. rodiklį, nusakantį naudingąjį plotą tenkantį vienam miesto ir kaimo gyventojui (29,4) kv. m., bei atsižvelgiant į Karsakiškio seniūnijos duomenis apie gyventojų skaičių, galima teigti, jog preliminarus Geležių miestelio gyvenamasis fondas 2011 m. sudarė apie 12,17 tūkst. kv. m. Šiuo metu Geležių miestelyje yra 113 individualių namų, 6 individualių namo dalys, 23 butai. Gyventojų skaičius - 414.

Remiantis labiausiai tikėtinu gyventojų skaičiaus scenarijumi, daroma prielaida, kad Geležiuose 2033 m. esantis miestelio gyvenamasis fondas nekistų. Įvertinus gyventojų skaičiaus mažėjimą (- 3,14 proc.) ir gyvenimo sąlygų gerėjimą, panaudojant esamus gyvenamojo fondo išteklius, 0,95 kv. m didėtų vienam gyventojui tenkantis naudingasis gyvenamasis plotas. Labiausiai tikėtinu variantu, vienam Geležių miestelio gyventojui tektų 30,35 kv. m naudingo gyvenamojo ploto.

Optimistinė gyventojų skaičiaus prognozė leidžia manyti, kad per 20 metų gyventojų skaičius nežymiai didėtų ir 2033 m. miestelyje gyventų 430 gyventojai. Šiuo analizuojamu variantu esamojo gyvenamojo fondo išteklių pagrindu, Geležių miestelio vienam gyventojui tektų 28,31 kv. m naudingo gyvenamojo ploto.

---

[1]*Prognozuojamas naudingojo gyvenamojo ploto, tenkančio vienam gyventojui, padidėjimas dėl nuolat didėjančio naudingo gyvenamojo ploto tenkančio vienam gyventojui vidurkio visoje šalyje.*

Reg. nr:T2-236
2013.12.10

Planuojant, gyvenimo sąlygų gerėjimą bei siekiant atitikti ES miestų gyvenamojo fondo statistiką[2], Geležių miestelyje prognozuojamas vienam gyventojui tenkančio naudingojo gyvenamojo ploto didėjimas iki 30,76-31,60 kv. m. Tokiu atveju 2033 m. Geležiuose bendras gyvenamasis fondas sudarytų 13,23-13,59 tūkst. kv. m. (vidutinis metinis gyvenamojo ploto augimas 20 metų periodu sudarytų 0,053–0,071tūkst. kv. m).

2.5. Naujų teritorijų poreikis

Pagrindiniai Geležių miestelio teritorinės plėtros poreikiai siejami su gyvenamųjų, verslo teritorijų plėtra ar konversija pramonės teritorijoje bei didesnės funkcinės įvairovės galimybėmis. Teritorijų plėtra numatoma dėl gyvenimo kokybės gerėjimo, ekonominės situacijos šalyje teigiamų pokyčių.

Geležių miestelio esamos būklės analizė rodo, kad miestelio teritorijos didžiąją dalį sudaro žemės ūkio paskirties žemė. Miestelyje vyrauja mažaaukštė gyvenamųjų namų pastatų statyba, todėl naujai užstatomose teritorijose, esančiose miestelio pakraščiuose būtų išlaikomas būdingas užstatymo morfotipas, pastatų aukštingumas ir žemės sklypų dydžiai.

Koncentruotos plėtros atveju, Geležių miestelyje naujų teritorijų poreikis būtų minimalus, o plėtra koncentruojama jau išvystytose teritorijose bei realizuojama aplink miesto centrą likusiose neišnaudotose teritorijose, pilnam jų įsisavinimui.

Dispersiškos plėtros atveju, būtų vystomos toliau nuo centro nutolusios teritorijos (privatūs žemės sklypai). Naujų teritorijų įsisavinimui šiuo metu poreikio nėra, tačiau atsižvelgiant į ateities perspektyvas, būtų užtikrinta galimybė miesteliui plėstis pietų, rytų kryptimis su gyvenamosiomis teritorijomis.

Labiausiai tikėtinu variantu prognozuojama, kad 2033 m. Geležių miestelyje gyventų 401 gyventojas, t.y.13 žmonių mažiau nei 2012 m. Vertinant dabartinius Geležių miestelio gyvenamojo fondo duomenis (gyv. fondas sudaro 12, 17 tūkst. kv.m.) ir prognozuojant naudingo gyvenamojo ploto, tenkančio vienam gyventojui padidėjimą dėl nuolat didėjančio naudingo gyvenamojo ploto tenkančio vienam gyventojui vidurkio šalyje, o taip pat atsižvelgiant į gyvenimo sąlygų gerėjimą, vienam gyventojui teks 31,6 kv.m. naudingo gyvenamojo ploto.

---

[2]*Prognozuojamas naudingojo gyvenamojo ploto, tenkančio vienam gyventojui, padidėjimas dėl Europos Sąjungos miestuose gyvenamojo fondo lygio pasiekimo iki 2032 m.*

Reg. nr:T2-236
2013.12.10

Pagal dabartinius gyvenamojo fondo resursus jo užtektų 385 gyventojams, todėl planuojamas poreikis - 16 gyventojų reikėtų rezervuoti teritoriją gyvenamajai mažaaukštei statybai.

Taikant optimistinę prognozę, kur gyventojų skaičius 2033 m. siektų 430, priimama, kad 2033 m. vienam žmogui Geležiuose tektų 31,6 kv. m naudingo gyvenamojo ploto, pagal dabartinius gyvenamojo fondo resursus, jo užtektų 385 gyventojams. Todėl planuojamas poreikis - 45 gyventojų reikėtų rezervuoti teritoriją gyvenamajai mažaaukštei statybai.

Preliminarus teritorijų poreikis skaičiuotas remiantis prielaidomis, kad mažaaukštės statybos pastatuose, sodybiniame užstatyme gyvens 12–15 žmonių viename hektare. Vidutinis sklypas Geležių miestelyje 2033 m. siektų apie 15 - 20 arų (mažaaukštės statybos ar sodybinio užstatymo vidutinis sklypo plotas). Tuomet, labiausiai tikėtinu variantu 2033 m. mažaaukštės statybos ar sodybinio užstatymo teritorijoms papildomai reikėtų apie 1- 1,5 ha papildomo ploto, o pagal optimistinę prognozę papildomo teritorijų poreikis sudarytų apie 3-3,4 ha.

Geležių miestelis teritoriškai gali plėstis pietų, rytų kryptimis vystant gyvenamasias teritorijas, o vakarų kryptimi galima pramonės ir verslo teritorijų plėtra. Pagal dabartines plėtros tendencijas, planuojamu 20 metų periodu miesteliui užtektų plėstis į vidines neįsisavintas teritorijas.

3. GELEŽIŲ MIESTELIO GAMTINĖ APLINKA

Reg. nr:T2-236
2013.12.10

Geležių miestelio gamtinės aplinkos koncepcija pagrįsta Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano sprendiniais (Žin., 2002, Nr. 110-4852), Panevėžio apskrities teritorijos bendruoju planu (Žin., 2012, Nr. 148-7599), Panevėžio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendiniais (Panevėžio rajono savivaldybės tarybos 2008 m. liepos 3 d. sprendimas Nr. T-154), Lietuvos Respublikos Želdynų įstatymu (Žin., 2007, Nr. 80-3215; aktuali redakcija: 2010-11-23) ir kitais teisės aktais reglamentuojančiais teritorijų planavimą.

Remiantis atlikta Geležių esamos gamtinės aplinkos būklės analize, daroma išvada, kad gamtinė miestelio aplinka nepasižymi gausiais gamtiniais ištekliais.

Teritorijos gamtinę struktūrą formuoja centrinėje dalyje esančių visuomeninių miestelio objektų, tokių kaip bažnyčios, bibliotekos, kultūros centro, mokyklos teritorijoje esantys o taip pat pietrytinėje dalyje vandens telkinio apsuptyje augantys daugiamečiai medžiai ir krūmai, išpuoselėti gyvenamųjų teritorijų, susisiekimo bei inžinerinės infrastruktūros teritorijose esantys želdynai.

Siekiant išsaugoti miestelio želdynus ir kurti vientisą kraštovaizdžio struktūrą bei palaikyti teritorijos ekologinį stabilumą, siūloma formuoti bendrą želdynų sistemą. Funkciškai tikslingas želdynų sistemos plėtojimas ir priežiūra, apjungiant miestelio teritorijos plėtros alternatyvose numatomus sprendimus ir esamus gamtinius ir kultūrinius Geležių kraštovaizdžio elementus, gerintų miestelio gyvenamosios ir darbo aplinkos sąlygas, užtikrintų gyventojų rekreacinius poreikius.

Šalia Geležių praeina regioninės svarbos vidinio stabilizavimo arealas, kuriame numatoma grąžinti ir gausinti kraštovaizdžio natūralumą atkuriančius elementus. Taigi Geležių miestelis, esantis gretimai teritorijų, kuriose numatoma vykdyti ekologinį stabilizavimą, turėtų būti orientuotas ne tik į socialinius poreikius bet ir gamtinių išteklių gausinimą, ypač vakarų kryptimi planuojant pramonės ir verslo teritorijas, pasireikštų ekologinio kompensavimo funkcijos. Šios funkcijų egzistavimas ypač svarbus miestelio ekosistemų gyvybingumui palaikyti bei gyventojų gyvenimo kokybės miesteliui plečiantis pietų, rytų kryptimis su gyvenamosiomis teritorijomis, gerinti, rekreaciniams poreikiams tenkinti, traukos objektų skaičiui gausinti miestelio centrinėje dalyje. Miestelio gamtinį karkasą sudarytų visi žali plotai bei jų jungtys.

<u>Koncentruotos plėtros atveju</u>:

Plėtrą sutelkiant kuo arčiau miestelio centro, gamtinės atsvaros teritorijos būtų planuojamos centrinėje, rytinėje ir pietinėje miestelio dalyje. Centrinės dalies gamtinės atsvaros teritorijos išpildytų kompozicinį akcentą ir taip grąžintų miestelį. Želdynų sistemą sudarytų

Reg. nr:T2-236
2013.12.10

atskirieji želdynai – skveras, apsauginiai, ekologiniai želdynai ir priklausomieji želdynai (gyvenamųjų teritorijų, visuomeninės paskirties, komercinės paskirties objektų ir kitų teritorijų želdynai). Kaip svarbus elementas miesto erdvinėje struktūroje, būtų išskirtas miesto centrinis želdynas – skveras. Remiantis nustatytais normavimo principais, rekomenduojami miesto atskirųjų rekreacinės paskirties želdynų mažiausi plotai (kv. m) miestelyje, tenkantys vienam gyventojui ne mažesni kaip 10-15 kv. m/ gyv. Labiausiai tikėtino gyventojų skaičiaus scenarijumi, po 20 metų, Geležiuose gyventų 401 gyventojas. Taigi atskirųjų želdynų plotas, tenkantis vienam gyventojui, būtų didesnis nei minimalus norminis rekomenduojamas atskiriesiems želdynams įrengti plotas, teksiantis vienam gyventojui. Centrinės miestelio dalies želdinių įrengimui, atsižvelgiant į esamus resursus, koncentruotos plėtros atveju reikėtų minimalių investicijų. Gamtinės atsvaros teritorijos miestelyje sudarytų apie 7,99 ha, tuo tarpu bendro naudojimo ir atskirųjų želdynų teritorijos sudarytų apie 1,83 ha.

Dispersiškos plėtros atveju:

Išsklaidant miestelio plėtrą, siūlant šiaurės rytų ir vakarų link plėtoti verslo teritorijas, atsirastų poreikis gretimai formuoti gamtinės atsvaros teritorijas, ekologiniam stabilizavimui palaikyti. Gamtinės atsvaros teritorijos miestelyje sudarytų apie 1,21 ha ir būtų lokalizuotos vakarų kryptimi prieš planuojamas verslo teritorijas. Vertinant tai, kad šis plėtros modelis labiau tiktų spartaus ekonominio augimo atveju, ir tai, kad neatitiktų dabartinės situacijos, išryškėja mažas indėlis urbanistinės aplinkos tvarumo didinimui miestelio teritorijoje.

Vertinant galimybę statyti naujus gyvenamuosius kvartalus ir kitus suderinamos paskirties objektus, ilgainiui atsirastų poreikis formuoti priklausomuosius želdynus juose. Tam prireiktų daugiau lėšų. Atskirųjų želdynų poreikis nepadidėtų. Bendro naudojimo ir atskirųjų želdynų teritorijos pasiskirstytų centrinėje miestelio dalyje ir šiuo, dispersiškos plėtros, atveju sudarytų apie 1, 83 ha. Optimistiniu gyventojų skaičiaus scenarijaus pagrindu, po 20 metų, Geležiuose gyventų 430 gyventojai. Taigi planuojamas atskirųjų želdynų plotas, teksiantis vienam gyventojui, išliktų didesnis nei minimalus norminis rekomenduojamas. Planuojant priklausomųjų želdynų plotus, būtų atsižvelgiama į teritorijų ar objektų, į kurių sudėtį jie įeitų, nustatytas normas. Skaičiuojant procentais nuo bendro sklypo ploto: pramonės teritorijose (15-25 proc.) komercinės paskirties teritorijose (10-15 proc.).

Geležių teritorijoje nėra į saugomų teritorijų valstybės kadastrą įtrauktų, saugomų teritorijų, gamtos paveldo objektų, buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų (NATURA 2000). Tačiau, funkciškai tikslingas vieningos želdynų sistemos plėtojimas, apjungiant miestelio teritorijos plėtros alternatyvose numatomus sprendimus ir esamus gamtinius ir kultūrinius kraštovaizdžio elementus, palaikytų ryšį ir su nutolusiomis gamtinio karkaso teritorijomis.

4. NEKILNOJAMASIS KULTŪROS PAVELDAS

4.1. Geležių miestelio raida

Reg. nr:T2-236
2013.12.10

Geležių miestelio raida yra tyrinėta fragmentiškai. Žinoma, kad Geležių kaimas yra buvęs nuo XVII a. pabaigos[1]. Naujadvario dvaro (l km į pietus nuo Geležių) savininkas Puzinas Geležių kapinėse 1779 m. pastatė medinę koplyčią. 1874 m. pastatyta medinė bažnyčia. Prie jos pastatyta varpinė, kurios apatinė dalis akmenų mūro, viršutinė - medinė. Bažnyčia ir varpinė 1935 m. nugriautos. Dabartinė medinė Šv. Juozapo bažnyčia pastatyta 1936 m. Ji vienanarė, kryžminio plano, turi neogotikos bruožų. Prie fasado kairiojo kampo pastatytas bokštas. Šventoriuje, apjuostame mūro ir metalo tvora, yra senos kapinės[2].

1861–1915 m. Geležiai buvo valsčiaus centras. 1909 m. Geležiuose įsteigta pradžios mokykla. 1948 m. atidaryta progimnazija su viena penkta klase. 1950 m. įkurta septynmetė mokykla, nuo 1953 m. - vidurinė. 1950–1992 m. Nuo 2001 m. mokykla reorganizuota į pagrindinę. Geležiai buvo kolūkio centrinė gyvenvietė.

4.2. Geležių miestelio kultūros paveldas

Geležių miestelyje yra registruotas vienas kultūros paveldo objektas - Šv. Juozapo bažnyčioje esantis altorėlis su Rafaelio “Siksto madonos“ paveikslo kopija.

4.1 lentelė. Kultūros paveldo objektai Geležių miestelyje

Unikalus objekto kodas	**Pavadinimas**	**Adresas**	**Statusas**
9880	Altorėlis su Madonos paveikslu	Panevėžio r. sav., Geležių mstl. (Karsakiškio sen.)	Įrašytas į registrą (registrinis)

Apibendrinant galima teigti, kad Geležių miestelio kultūros paveldas neišsiskiria didele kultūrine verte. Kultūrinės vertės bruožais pasižymi medinė Šv. Juozapo bažnyčia su šventoriumi.

5. GELEŽIŲ MIESTELIO SUSISIEKIMO SISTEMA

[1] Kviklys B. (1991). Mūsų Lietuva, 2 T. Vilnius: Mintis.
[2] Misius K., Šinkūnas R. (1993). Lietuvos katalikų bažnyčios.

Reg. nr:T2-236
2013.12.10

Geležių miestelio susisiekimo sistemos tobulinimas ir plėtojimas yra glaudžiai susijęs su bendra miestelio urbanistine plėtra.

Perspektyvoje bus aktualu modernizuoti Geležių esamą gatvių tinklą dabartinėje miestelio teritorijoje. Pirmiausia reikia gerinti pėsčiųjų ir dviratininkų eismo sąlygas, tam reikia įrengti atskirose gatvėse šaligatvius, pakloti naują pagrindinių miestelio gatvių važiuojamosios dalies dangą.

Geležių miestelio tolimesnės plėtros galimos kryptys yra glaudžiai susijusios su krašto keliu Nr. 122 „Daugpilis - Rokiškis – Panevėžys“, kuriuo užtikrinama Geležių miestelio transportiniai ryšiai su Panevėžiu, Rokiškiu, Subačiumi bei kitais Lietuvos miestais. Šiaurės kryptimi Geležių transportinius ryšius tenkina rajoninis kelias Nr. 3012 „Tiltagaliai – Sodeliai“, kuriuo ir pasiekiami šie miesteliai.

Geležių miestelio pagrindiniai keleivių ir krovinių vežimai, kaip ir šiuo metu, bus realizuojami automobilių transportu esamu krašto keliu Nr. 122 „Daugpilis-Rokiškis-Panevėžys“ ir rajoniniu keliu Nr. 3012 „Tiltagaliai – Sodeliai“.

Sunkiojo krovininio transporto eismas ir perspektyvoje vyraus krašto kelyje Nr. 122 „Daugpilis-Rokiškis-Panevėžys“, daugiausia tai tranzitinis krovininis transportas.

5.1 lentelė

5.1 lentelė. Esamas ir perspektyvinis transporto eismas (aut/parą) valstybinės reikšmės keliuose Geležių miestelio prieigose

Kelio Nr.	**Pavadinimas**	**2005**	**2012**	**2015**	**2025**
Nr. 122	Daugpilis-Rokiškis-Panevėžys	3690	4045	4800	6100
Nr. 3012	Tiltagaliai-Sodeliai	250	275	340	510

Reg. nr. T2-236
2013.12.10

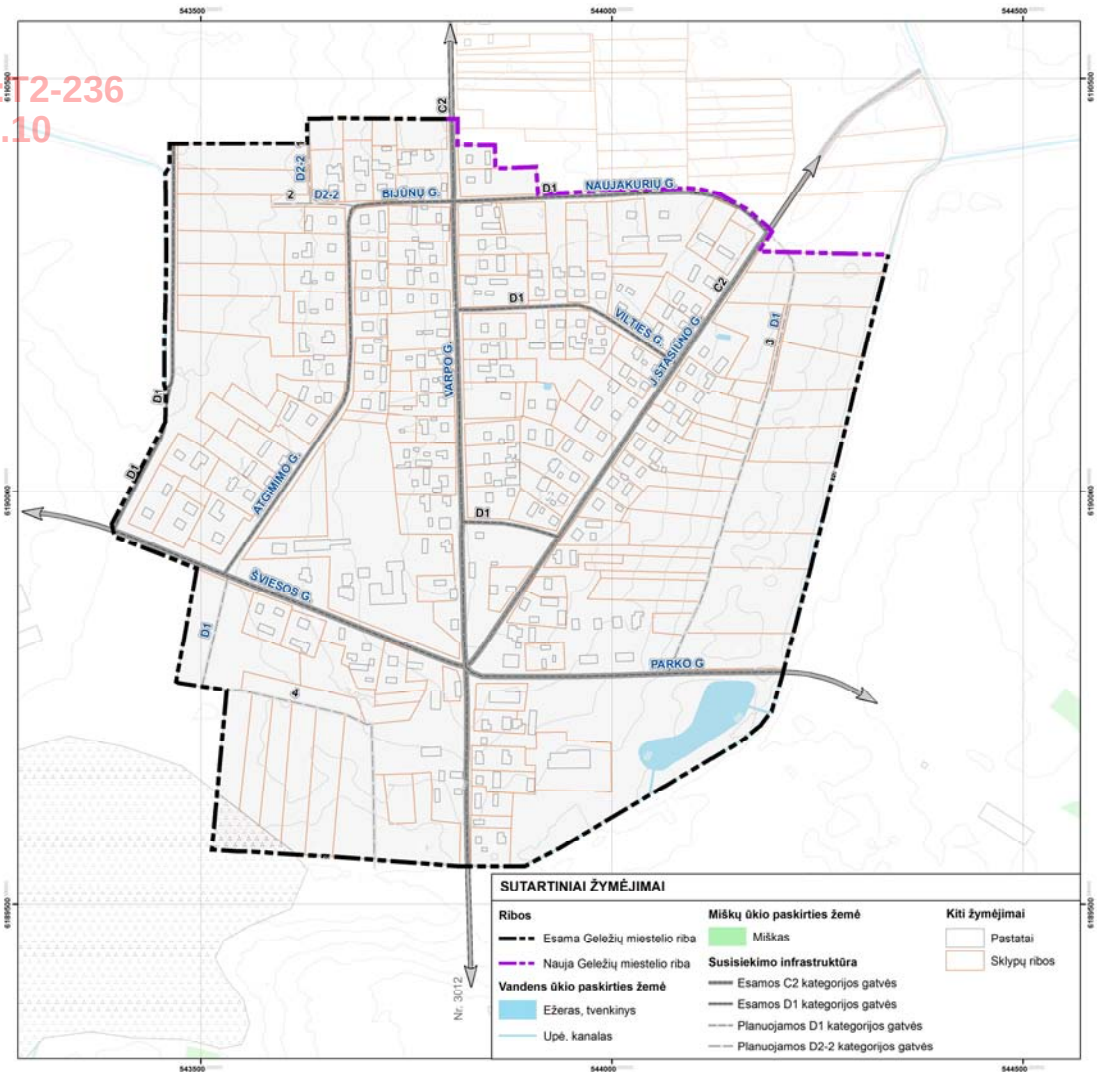

5.1 pav. Geležių miestelio perspektyvinis gatvių tinklas

Perspektyviniai krovininio transporto srautai didžia dalimi priklausys nuo vykdomos Geležių miestelyje ir jo apylinkinėje teritorijoje komercinės - ūkinės veiklos pobūdžio. Perspektyviniam laikotarpiui priimtas sunkiojo transporto metinis srautų augimas – 3 proc.

Krašto kelias Nr. 122 „Daugpilis-Rokiškis-Panevėžys“ pietinėje dalyje praeina 7 km. atstumu. Šis kelias lengvai pasiekiamas yra palankus susisiekimui su visais Lietuvos regionais ir transportiniu tinklu, kartu nekeliant neigiamos transporto įtakos Geležių miesteliui ir jo apylinkėms. Tai leidžia daryti išvadą, kad tranzitinio transporto įtaka Geležių miesteliui yra minimali arba visai jos nėra.

Geležių miestelyje susisiekimo priemonių pasirinkimą gyventojų kelionėms ir bendrą gyventojų mobilumą lemia automobilizacijos lygis, kuris nusako lengvųjų automobilių skaičių 1000-ui gyventojų. Automobilizacijos lygis tiesiogiai įakoja transporto srautų augimą Geležių gatvėse ir keliuose. Aukštas automobilizacijos lygis ir bendras transporto priemonių skaičius

Geležiuose leis atlikti reikiamus keleivių ir krovinių vežimus, padarys miestelio gyventojus žymiai mobilesniais ir nepriklausomus nuo viešojo transporto susisiekimo sistemos išvystymo lygio.

Reg. nr:T2-236
2013.12.10

5.2 lentelė. Esamas ir perspektyvinis Geležių miestelio automobilizacijos lygis (aut./1000 gyv.)

Metai	2013	2015	2025
Lengvųjų automobilių skaičius 1000 gyventojų	370	385	420

Perspektyvinę miestelio susisiekimo sistemą formuos kelių transportas – lengvieji automobiliai, autobusai, krovininiai automobiliai, dviračiai.

Susisiekimo plėtra ir transportinis aptarnavimas yra tiesiogiai susijęs su Geležių gyventojų darbine, mokymosi veikla, socialiniu aptarnavimu. Kuo daugiau Geležių miestelio gyventojų dirba arba gauna atitinkamas paslaugas arčiau gyvenamosios vietos, tuo susisiekimo sistema tampa labiau subalansuota, dažnai galima atlikti keliones pėsčiomis arba važiuoti dviračiais. Siekiant Geležių miestelyje subalansuotos susisiekimo sistemos plėtros turėtų būti dedamas pastangos mažinti susisiekimą lengvaisiais automobiliais (neigiamas poveikis aplinkai, reikalinga teritorija automobilių stovėjimui), propaguojant susisiekimą pėsčiomis ir dviračiais.

Urbanistinė Geležių miestelio teritorinė plėtra yra pastoviai vykstantis ir nenutrūkstantis procesas, kuris tiesiogiai susijęs su besikeičiančiomis ekonominėmis ir socialinėmis sąlygomis, gyventojų migracija, kintančiu miestelio gyventojų skaičiumi, darbo vietų skaičiaus didėjimu aptarnavimo sferoje ir gamyboje.

Geležių miestelio pagrindinių gatvių tinklo struktūrą perspektyvoje formuos jungtys, kurių realizavimas gali būti pakankamai ilgalaikis procesas, nes dalis šių jungčių praeitų per rekonstruojamas teritorijas. Tai yra priimtina, nes Geležių miestelio gatvių tinklo struktūros suformavimas yra sudėtingas procesas.

Pagrindinės Geležių miestelio susisiekimo infrastruktūros jungtys, formuojančios gatvių-kelių tinklą:

- Šiaurės-Pietų kryptimi –Varpo gatvė.
- Rytų kryptimi –Parko gatvė.

Geležių miestelio gatvėse žvyro dangos sudaro iki 50 % ir tai atsiliepia gyvenamųjų namų aptarnavimo kokybei, aplinkos taršai, transporto eksploatacijai, gyventojų kelionėms pėsčiomis.

Esamų gatvių važiuojamosios dalies dangų kokybės gerinimas, šaligatvių bei dviračių takų įrengimas yra vienas iš pagrindinių Geležių miestelio susisiekimo sistemos uždavinių.

Reg. nr:T2-236
2013.12.10

Transporto laidumą ir eismo organizavimą miestelio teritorijoje labai apsunkina nepakankami parametrai, nes didžiąją dalį miestelio gatvių sudaro 1-2 eismo juostų važiuojamoji dalis, pastoviai kintantys gatvių važiuojamosios dalies parametrai, neįrengti šaligatviai.

Koncepcijoje siūloma iš esmės pagerinti Geležių miestelio pagrindinių gatvių techninius parametrus, padidinti pagrindinėse gatvėse esamo juostų skaičių iki 2.

Aktualu padidinti bendro naudojimo automobilių stovėjimo aikštelių vietų skaičių, nors reikėtų pažymėti, kad Geležių miestelio centrinės dalies teritorija ir jos užstatymo pobūdis suteikia mažai realių galimybių įrengti papildomas automobilių stovėjimo vietas.

Geležių miestelio didžiausias eismas vyksta pagrindinėse miestelio gatvėse: Varpo gatvėje, o taip pat Šviesos ir J.Stasiūno gatvėse, kur transporto srautas siekia 40-50 automobilių per valandą abiem kryptimis. Perspektyvinis transporto eismo intensyvumo augimas Geležių miestelyje pagal kitų analogiško dydžio miestelių tendencijas gali siekti 2-3 % per metus. Tai reiškia, kad transporto srautai Geležių miestelio gatvėse iki 2025 m. išaugs 1,5-1,6 karto.

Svarbiausi Geležių miestelio susisiekimo sistemos prioritetai:

1. Saugus gyventojams ir neįtakojantis miestelio aplinkos tranzitinio transporto eismas, kuris aplenkia miestelį.
2. Užtikrina gyvenimo kokybę ir yra patogi gyventojams.
3. Turi pakankamai optimalią gatvių tinklo struktūrą.
4. Padeda didinti miestelio konkurencingumą ir užtikrina subalansuotą urbanistinę plėtrą.

6. GELEŽIŲ MIESTELIO INŽINERINĖ INFRASTRUKTŪRA

Reg. nr:T2-236
2013.12.10

Inžinerinės infrastruktūros plėtra Geležių miestelyje turi būti planuojama atsižvelgiant į pasirinktą urbanistinės miestelio plėtros alternatyvą. Priėmus **dispersiškos plėtros** alternatyvą, kurioje leidžiama įsisavinti visą teritoriją, patenkančią į dabartines miestelio administracines ribas, inžinerinės infrastruktūros plėtros atžvilgiu pareikalaus didelių finansinių išlaidų.

Koncentruotos plėtros alternatyvoje koncentruojamasi į centrinės miestelio dalies sutvarkymą, tausojant resursus. Inžinerinės infrastruktūros plėtra būtų sukoncentruota jau išvystytose teritorijose ir aplinkui miestelio centrą likusioms tuščioms teritorijoms įsisavinti. Tokiai plėtrai reikėtų minimalių investicijų į gatves, infrastruktūrą ir gerbūvį, tačiau miestelio pakraščiuose esančių teritorijų plėtra būtų apribota, siekiant išvengti naujų gatvių ir inžinerinių tinklų įrengimo.

6.1. Vandentieka ir vandenvala

Geležių miestelyje centralizuotu vandens tiekimu gyventojus aprūpina privatus asmuo. Geležių mstl. esami vandens tiekimo tinklai sudaro apie 3 kilometrus. Vandens tiekimo tinklai pakloti prieš 25 metus, kurie yra pasenę ir susidėvėję.

Vadovaujantis parengtu Panevėžio rajono savivaldybės vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo specialiuoju planu (patvirtintas Panevėžio rajono savivaldybės Tarybos sprendimu Nr. T-119), Geležių mstl. numatyta centralizuotų vandentiekio tinklų plėtra ir nuotekų surinkimo, nuleidimo bei valymo sistemos įrengimas. Taip pat, numatyta vandenvietės rekonstrukcija, vandens gerinimo įrenginių įrengimas, nuotekų valymo įrenginių įrengimas, nuotekų siurblinių statyba, suplanuoti magistralinių vandens ir nuotekų tinklų koridoriai. Specialiajmae plane numatyta, kad išvalytos nuotekos bus išleidžiamos į melioracijo griovį ir į Žambo upelį (6.1 pav.).

Siekiant įgyvendinti Lietuvos Respublikos vykdomą aktyvią vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros politiką, Geležių miestelio bendrajame plane siūlome priimti Koncentruotos plėtros alternatyvą, kuri atitiktų Lietuvos Respublikos teisės aktus, kuriuose numatoma iki 2014 m. gruodžio 31 d. prie naujai projektuojamų vandentiekio ir nuotekų šalinimo sistemų prisijungti arba viešojo vandens tiekėjo aptarnauti ne mažiau kaip 95 % rajono gyventojų.

Reg. nr.:T2-236
2013.12.10

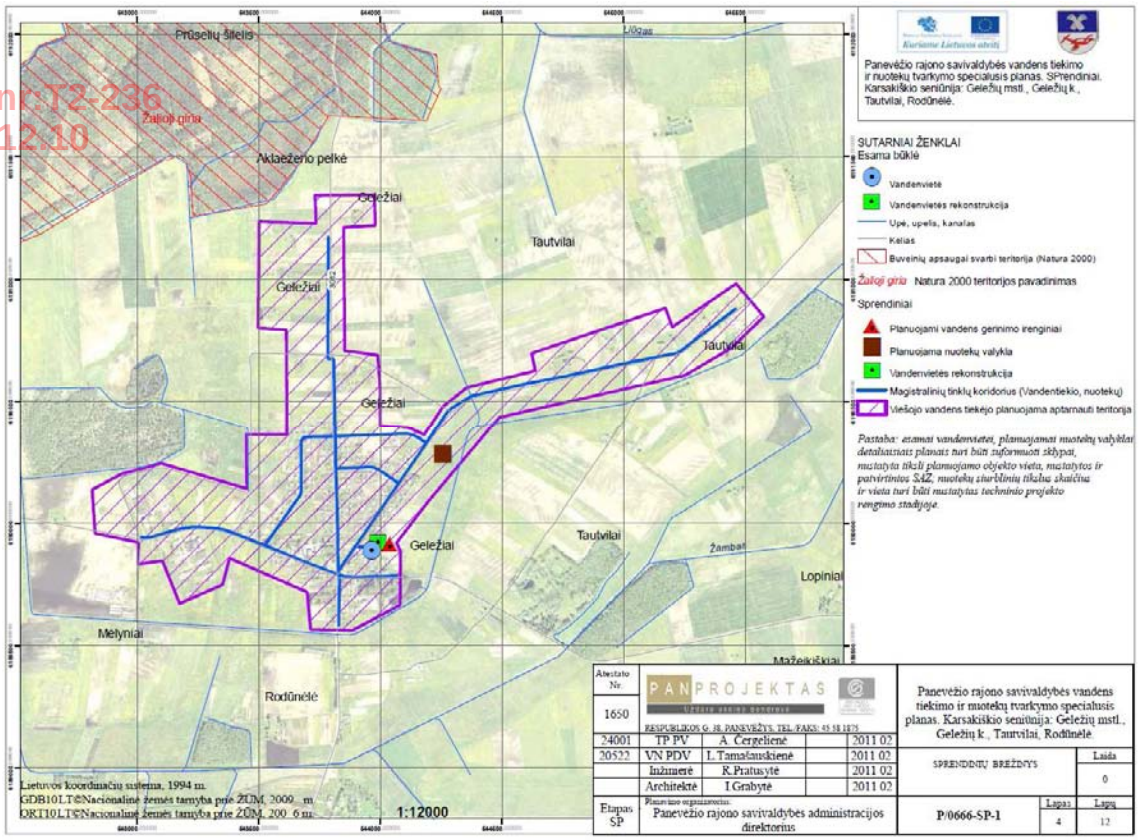

6.1 pav. Geležių miestelio vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros schema (Šaltinis: *Panevėžio rajono savivaldybės vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo specialusis planas, patvirtintas Panevėžio rajono savivaldybės Tarybos sprendimu Nr. T-119*)

6.2. Atliekų tvarkymas

Geležių miestelio atliekų tvarkymo infrastruktūra tvarkoma vadovaujantis Panevėžio rajono savivaldybės atliekų tvarkymo taisyklėmis, kurios patvirtintos Panevėžio rajono savivaldybės tarybos 2009 m. birželio 26 d. sprendimu Nr. T – 177.

Geležių miestelio dauguma gyventojų turi individualius konteinerius. Taip pat, miestelyje įdiegta antrinių žaliavų surinkimo sistema, kurių priežiūrą ir tvarkymą užtikrina UAB „Švaros komanda“. Antrines žaliavas (stiklą, plastmasę ir popierių) gyventojai gali išmesti į bendro naudojimo antrinių žaliavų konteinerius, kurie įrengti J.Stasiūno gatvėje.

Pagerinti atliekų tvarkymo sistemą Geležių miestelyje galima nuolatos stebint atliekų susidarymo tendencijas, atsižvelgiant į esamą apkrovą. Esant poreikiui, įrengti papildomas konteinerines aikšteles mišrioms atliekoms bei antrinėms žaliavoms surinkti.

Naujose užstatomose gyvenamose, visuomeninėse, pramoninėse ir kitose teritorijose, iš anksto suplanuoti ir rezervuoti vietas konteinerinėms aikštelėms. Tai turi būti įgyvendinta bendrojo plano žemės naudojimo reglamentuose arba žemesnio lygmens planavimo metu.

Reg. nr:T2-236
2013.12.10

Bendrajame plane numatoma plėtoti antrinių žaliavų surinkimą esamuose bei planuojamuose gyvenamuose rajonuose, įrengiant papildomą kiekį antrinių žaliavų konteinerinių aikštelių. Reikalui esant iš anksto rezervuoti teritorijas šioms aikštelėms įrengti. Turi būti užtikrinta, kad komunalinių atliekų tvarkymo paslauga būtų teikiama ne mažiau kaip 85% Geležių miestelio gyventojų bei surenkama ne mažiau 85% mieste susidarančių atliekų.

Numatoma nuolatos diegti geriausias prieinamas atliekų surinkimo priemones: tobulinti specialias stambiagabaričių, pavojingų bei EEĮ atliekų surinkimo bei tvarkymo būdus (pvz. surinkimas apvažiavimo būdu ar pagal iškvietimą).

6.3. Elektros energija

Elektros energija Geležiuose perduodama 10 kV ir 0,4 kV skirstomaisiais tinklais (6.2 pav.), kurią gauna per 10/0,4 kV Geležių transformatorinę pastotę, nuo kurios elektros energija miesteliui yra skirstoma 10 kV ir 0,4 kV oriniais elektros energijos tinklais.

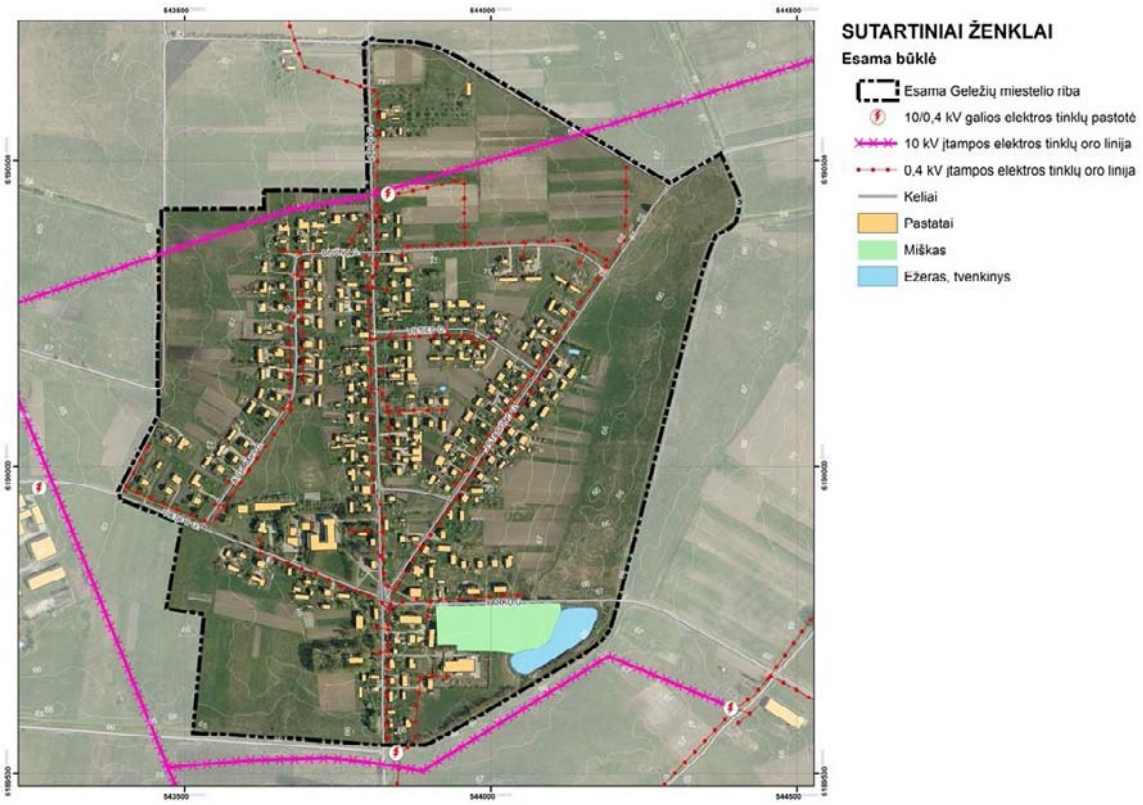

6.2 pav. Geležių miestelio elektros energijos tinklų infrastruktūros išdėstymo schema

Siekiant Geležių miestelyje užtikrinti nenutrūkstamą ir kokybišką elektros energijos tiekimą esamiems ir būsimiems vartotojams, turi būti plečiamas esamas elektros energijos

paskirstymo tinklas, kabeliuoti esamas elektros energijos tiekimo orines linijas, naujus elektros energijos tinklus kloti tik po žeme.

Reg. nr.T2-236
2013.12.10

6.4. Šilumos ūkis

Geležių mstl. centralizuotos šilumos tiekimo sistemos nėra. Miestelyje nuo 1998 metų yra įrengta viena Geležių pagrindinės mokyklos katilinė, 2008 metais rekonstruota. Katilinės gamyba – 598,2 MWh, realizacija – 427,9 MWh, nuostoliai siekia 170,2 MWh (28,5%).

Geležių mstl. šilumos ūkis yra tvarkomas pagal 2011 metais parengtą Panevėžio rajono savivaldybės šilumos ūkio specialųjį planą, kuris patvirtintas Panevėžio rajono savivaldybės tarybos sprendimu 2011 m. gegužės 18 d. Nr. T-119.

6.5. Telekomunikacijos ir ryšiai

Geležių miestelyje gerai išvystyta interneto paslauga. Prieiga prie TEO paslaugų, turi visi miestelio gyventojai. TEO magistralinės komunikacijos koridorius išplėtotas visame miestelyje, ilgis – 2 800 metrų (6.3 pav.).

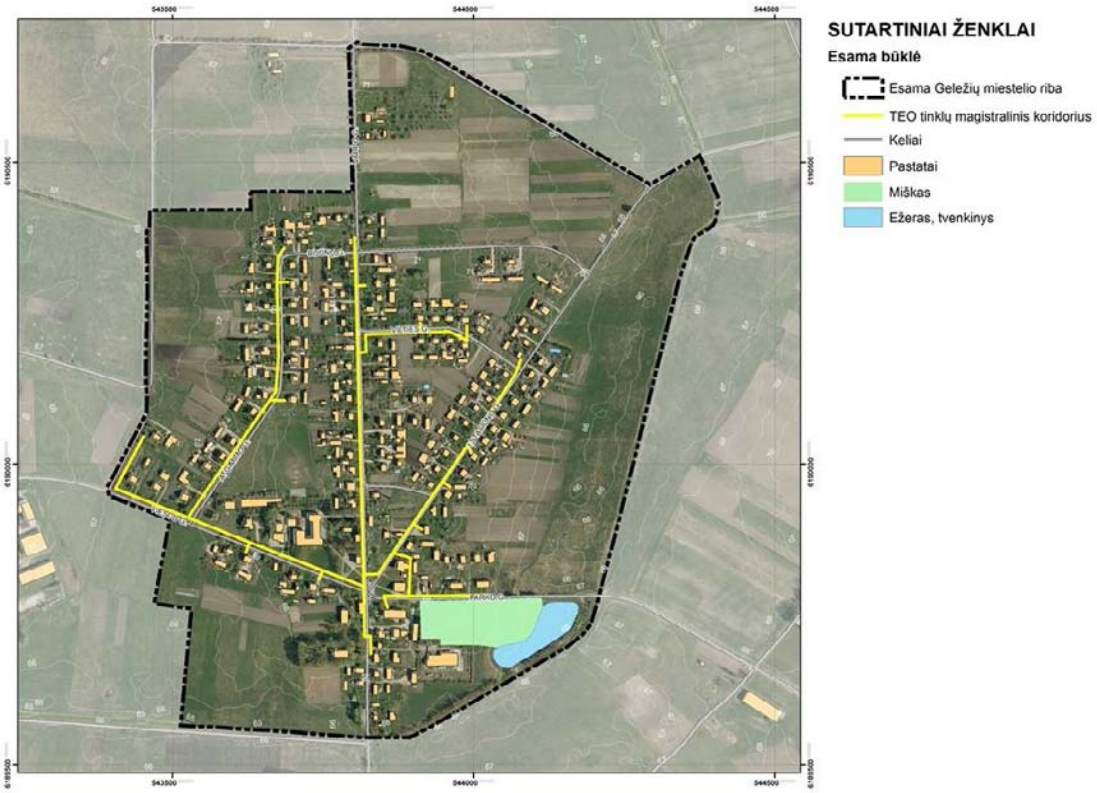

6.3 pav. Geležių miestelio TEO magistralinės komunikacijos koridorius

Reg. nr:T2-236
2013.12.10

Naujose urbanizuojamose teritorijose bus numatyti techniniai koridoriai inžineriniams tinklams pakloti. Ryšių tinklų tiesimą, priežiūrą ir apsaugą reglamentuoja LR Elektroninių ryšių ir LR Statybos įstatymai bei Telekomunikacijų tinklų apsaugos taisyklių patvirtinimo įsakymas Nr. 117 (1997 09 18).

Prijungimą prie TEO LT, AB tinklų vykdo pati bendrovė pagal poreikį. Interneto tinklo plėtojamas vykdomas atsižvelgiant į vartotojų poreikius.

6.6. Dujų infrastruktūra

Geležių miestelyje gamtinės dujos nėra tiekiamos. Gyventojai tiekiamos suskystintos dujos užpildytos balionuose.

Mokslas · Ekonomika · Sanglauda Kuriame Lietuvos ateitį Europos Sąjunga	**PROJEKTAS VP1-4.2-VRM-04-R-52-006** **PANEVĖŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖS GELEŽIŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS**	**KONCEPCIJA** **KONCENTRUOTOS PLĖTROS BRĖŽINYS M 1:5000**

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

VGTU TERITORIJŲ PLANAVIMO MOKSLO INSTITUTAS

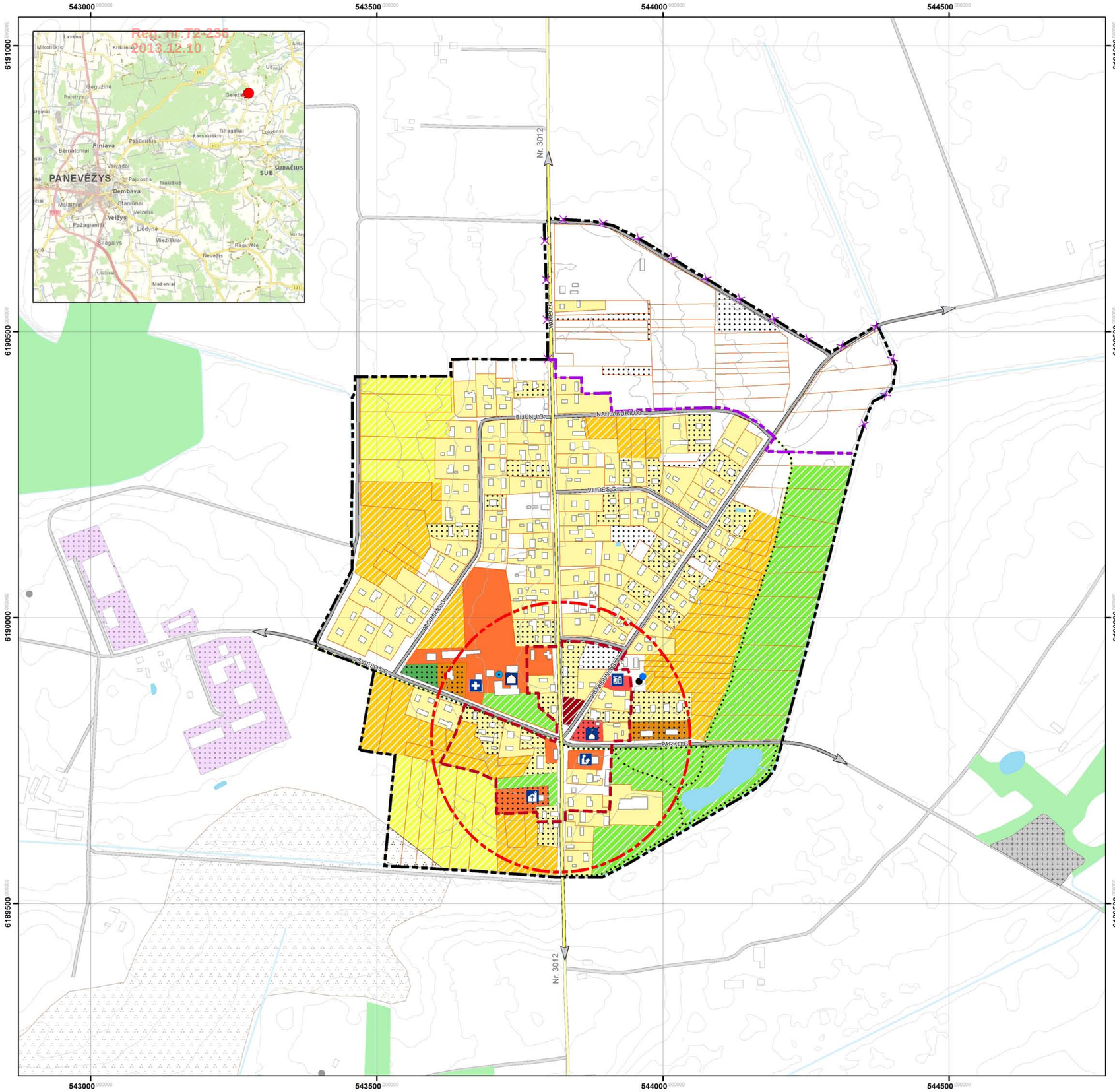

SUTARTINIAI ŽYMĖJIMAI

Ribos

- Esama Geležių miestelio riba
- Naikinama Geležių miestelio riba
- Nauja Geležių miestelio riba
- Esamas Geležių miestelio centras

Planuojama plėtra

- I etapu plėtojamos teritorijos
- II etapu plėtojamos teritorijos
- Miestelio centro akcentas
- Gamtinės atsvaros teritorijos
- Pėsčiųjų – dviračių takai

Naudingosios iškasenos

- Durpės

Miškų ūkio paskirties žemė

- Miškas

Vandens ūkio paskirties žemė

- Ežeras, tvenkinys
- Upė, kanalas

Susisiekimo infrastruktūra

- Rajoniniai keliai
- Vietinės reikšmės keliai

Visuomeniniai objektai

- Šv. Juozapo parapija
- Pagrindinė mokykla
- Biblioteka
- Kultūros centras
- Medicinos punktas
- Parduotuvė

Kiti žymėjimai

- Bokštas
- Gręžinys
- Katilinė
- Kapinės
- Pramonės zona
- Pastatai
- Sklypų ribos

Teritorijos žemės naudojimo būdas ir pobūdis

- Vienbučių ir dvibučių gyvenamųjų namų statybos gyvenamosios teritorijos (įregistruoti žemės sklypai)
- Vienbučių ir dvibučių gyvenamųjų namų statybos gyvenamosios teritorijos (pagal faktinį žemės naudojimą)
- Daugiabučių gyvenamųjų namų ir bendrabučių gyvenamosios teritorijos (pagal faktinį žemės naudojimą)
- Komercinės paskirties objektų teritorijos (įregistruoti žemės sklypai)
- Komercinės paskirties objektų teritorijos (pagal faktinį žemės naudojimą)
- Visuomeninės paskirties teritorijos (įregistruoti žemės sklypai)
- Visuomeninės paskirties teritorijos (pagal faktinį žemės naudojimą)
- Žemės ūkio paskirties teritorijos (įregistruoti žemės sklypai)
- Žemės ūkio paskirties teritorijos (pagal faktinį žemės naudojimą)
- Bendrojo naudojimo ir atskirųjų želdynų teritorijos (pagal faktinį žemės naudojimą)

Atestat. Nr.	VGTU TERITORIJŲ PLANAVIMO MOKSLO INSTITUTAS				GELEŽIŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS		
2494	PV	M.Burinskienė			KONCEPCIJA		Laida
A1251	Arch.	J.Zagorskas					0
	PDV	D.Lazauskaitė					
	GIS inž.	A.Barauskas					
BP	PANEVĖŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJA				KONCENTRUOTOS PLĖTROS BRĖŽINYS M 1:5000	Lapas	Lapų
						1	2

Mokslas · Ekonomika · Sanglauda Kuriame Lietuvos ateitį Europos Sąjunga	**PROJEKTAS VP1-4.2-VRM-04-R-52-006** **PANEVĖŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖS GELEŽIŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS**	**KONCEPCIJA** **DISPERSIŠKOS PLĖTROS BRĖŽINYS M 1:5000**

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS

VGTU TERITORIJŲ PLANAVIMO MOKSLO INSTITUTAS

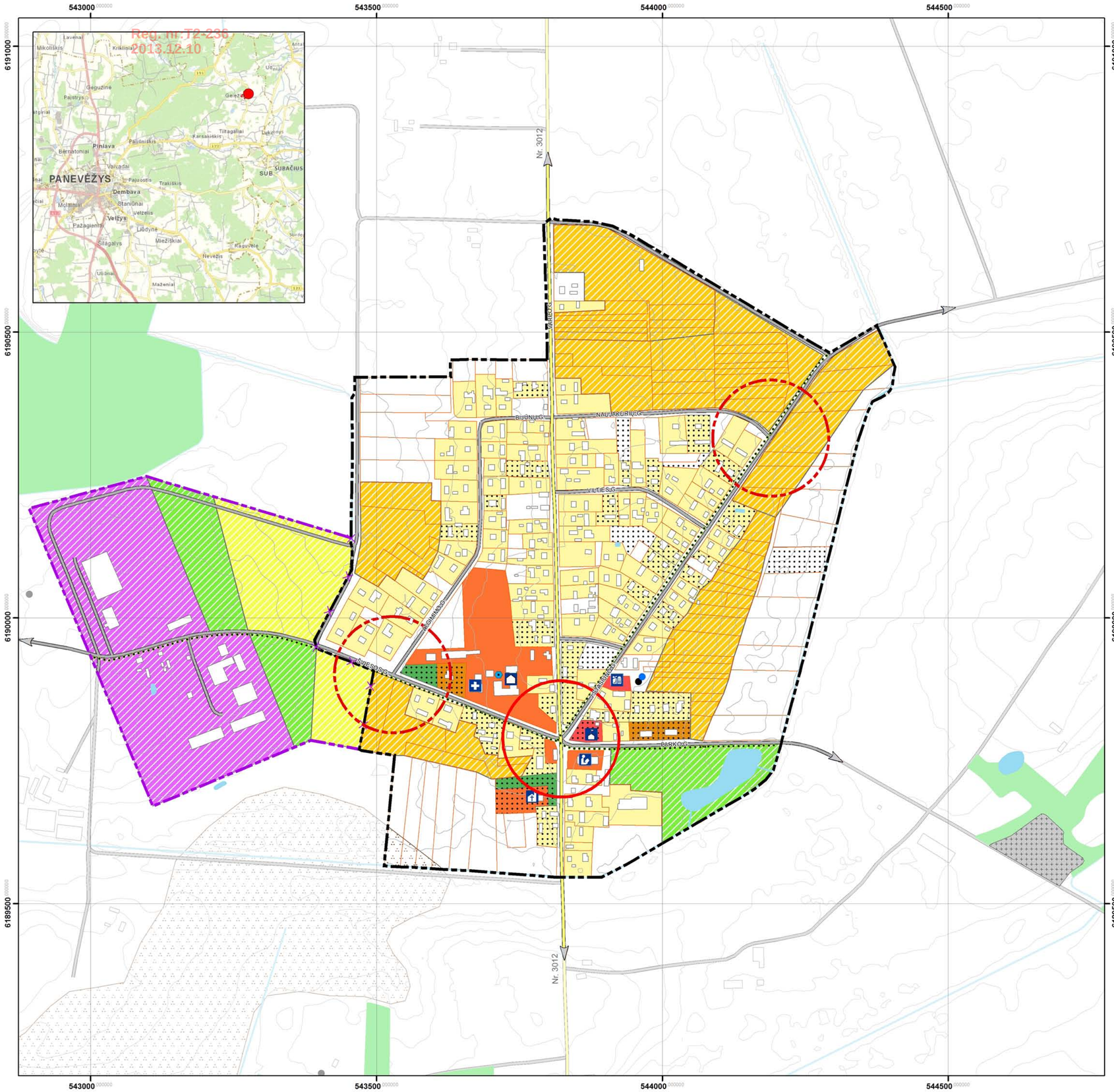

SUTARTINIAI ŽYMĖJIMAI

Ribos

- Esama Geležių miestelio riba
- Naikinama Geležių miestelio riba
- Nauja Geležių miestelio riba
- Esamas Geležių miestelio centras
- Plėtojami Geležių miestelio nauji centrai

Planuojama plėtra

- I etapu plėtojamos teritorijos
- II etapu plėtojamos teritorijos
- Plėtojama verslo teritorija
- Gamtinės atsvaros teritorijos
- Pėsčiųjų – dviračių takai

Naudingosios iškasenos

- Durpės

Miškų ūkio paskirties žemė

- Miškas

Vandens ūkio paskirties žemė

- Ežeras, tvenkinys
- Upė, kanalas

Susisiekimo infrastruktūra

- Rajoniniai keliai
- Vietinės reikšmės keliai

Visuomeniniai objektai

- Šv. Juozapo parapija
- Pagrindinė mokykla
- Biblioteka
- Kultūros centras
- Medicinos punktas
- Parduotuvė

Kiti žymėjimai

- Bokštas
- Gręžinys
- Katilinė
- Kapinės
- Pramonės zona
- Pastatai
- Sklypų ribos

Teritorijos žemės naudojimo būdas ir pobūdis

- Vienbučių ir dvibučių gyvenamųjų namų statybos gyvenamosios teritorijos (įregistruoti žemės sklypai)
- Vienbučių ir dvibučių gyvenamųjų namų statybos gyvenamosios teritorijos (pagal faktinį žemės naudojimą)
- Daugiabučių gyvenamųjų namų ir bendrabučių gyvenamosios teritorijos (pagal faktinį žemės naudojimą)
- Komercinės paskirties objektų teritorijos (įregistruoti žemės sklypai)
- Komercinės paskirties objektų teritorijos (pagal faktinį žemės naudojimą)
- Visuomeninės paskirties teritorijos (įregistruoti žemės sklypai)
- Visuomeninės paskirties teritorijos (pagal faktinį žemės naudojimą)
- Žemės ūkio paskirties teritorijos (įregistruoti žemės sklypai)
- Žemės ūkio paskirties teritorijos (pagal faktinį žemės naudojimą)
- Bendrojo naudojimo ir atskirųjų želdynų teritorijos (pagal faktinį žemės naudojimą)

Atestat. Nr.	VGTU TERITORIJŲ PLANAVIMO MOKSLO INSTITUTAS				GELEŽIŲ MIESTELIO TERITORIJOS BENDRASIS PLANAS		
2494	PV	M.Burinskienė			KONCEPCIJA		Laida
A1251	Arch.	J.Zagorskas					0
	PDV	D.Lazauskaitė					
	GIS inž.	A.Barauskas					
BP	PANEVĖŽIO RAJONO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJA				DISPERSIŠKOS PLĖTROS BRĖŽINYS M 1:5000	Lapas	Lapų
						2	2